

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐาน 16 อำเภอ (หลัง)

3.1 อำเภอเมืองนครราชสีมา

3.1.1 ประวัติความเป็นมา

อำเภอเมืองนครราชสีมา มีชื่อเรียกตามความถนัดของชาวพื้นเมืองว่า “โคราช” เรียกตามภาษาราชการว่า “เมืองนครราชสีมา” เหตุที่เรียก 2 ชื่อ ด้วยปรากฏว่าตามหลักฐานโบราณคดีเรื่องงานวินิจฉัยชื่อเมืองนครราชสีมาว่า ก่อนที่จะสร้างขึ้นในสถานที่ปัจจุบัน เดิมมีเมืองโบราณอยู่ 2 เมือง ซึ่งอยู่ทางขวาของลำตะคอง ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน และอีกเมืองหนึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของลำตะคองมีชื่อเรียกว่า “เมืองโคราช” จากหลักฐานที่ได้สำรวจพบว่าในบริเวณเมืองทั้งสองนั้น เมืองเสมาสร้างเมืองขึ้นมาใหม่ ต่อมาได้ข้ามมาสร้างเมืองโคราชขึ้นเป็นเมืองใหม่ ทิ้งเมืองเสมาให้เป็นเมืองร้างในที่สุด

เมืองโคราชที่สร้างขึ้นใหม่นี้ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยขอม ส่วนชื่อเมืองนั้นเข้าใจว่า กลุ่มพราหมณ์คงใช้ชื่อเมือง “โคราฆะปุระ” ในมัชฌิมประเทศมาตั้งเป็นชื่อเมืองในประเทศไทยอยู่หลายเมือง ซึ่งชื่อบ้านนี้นานเข้าเสียงเรียกเพี้ยนไปเป็น “โคราช” ต่อมาสมเด็จพระนารายณ์ได้ย้ายเมือง “โคราช” และเมืองเสมา มาสร้างในที่ตั้งปัจจุบัน และตั้งชื่อใหม่ว่า “เมืองนครราชสีมา”

เมืองนครราชสีมาที่สร้างเมืองขึ้นใหม่นี้ เป็นเมืองหน้าด่านมีคูล้อมรอบและมีประตูเมือง 4 ประตู คือ ด้านทิศเหนือ เรียกว่าประตูพลแสน (ประตูน้ำ) ด้านทิศใต้เรียกว่าประตูไชยณรงค์ (ประตูผี) ด้านทิศตะวันออก เรียกว่าประตูพลล้าน และด้านทิศตะวันตก เรียกว่า ประตูชุมพล ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

3.1.2 ที่ตั้งอำเภอ อาณาเขต ขนาดพื้นที่

อำเภอเมืองตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 – 16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 – 103 องศาตะวันออก สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 150 – 300 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 254 กิโลเมตร ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอโนนสูงและอำเภอโนนไทย ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบักรังษัยและอำเภอโชคชัย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอโชคชัย ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอขามทะเลสอ และอำเภอสูงเนิน

3.1.3 ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะทางภูมิอากาศ

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอเมืองนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งสิ้น 478,343 ไร่ 765.35 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งสภาพพื้นที่ดังนี้คือ บริเวณพื้นที่ทางตอนใต้ของอำเภอ มีลักษณะพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดชัน ลาดเอียงจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ และบริเวณทางตอนใต้ค่อนไปทางทิศตะวันตก เป็นพื้นที่ป่าสงวนห้วยยาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไชยมงคล ตำบลหนองจะบก ตำบลบ้านใหม่ และตำบลโคกกรวด บริเวณพื้นที่ตอนล่างมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม

มีลำตะคอง คลองส่งน้ำชลประทานและเป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา และส่วนบริเวณทางตอนเหนือมีลักษณะพื้นที่เกือบราบถึงราบ

ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน ช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว ช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

3.1.4 ลักษณะด้านเศรษฐกิจ

1) การประกอบอาชีพ จากข้อมูลพื้นฐานพบว่าประชากรในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือกลุ่มการศึกษา ประกอบด้วย นักเรียน และนักศึกษา

ตารางที่ 79 แสดงการประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่อำเภอเมือง

อาชีพ	เพศ		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	
ไม่มีอาชีพ	3,048	4,756	7,804
นักเรียน	12,478	12,435	24,913
นักศึกษา	1,689	2,107	3,796
ทำนา	3,712	3,719	7,431
ทำไร่	651	468	1,119
ทำสวน	545	527	1,072
ประมง	4	3	7
ปศุสัตว์	69	38	107
รับราชการ	4,674	2,706	7,380
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	307	257	564
พนักงานบริษัท	2,207	2,412	4,619
รับจ้างทั่วไป	27,383	25,444	52,827
ค้าขาย	3,115	5,662	8,777
ธุรกิจส่วนตัว	864	818	1,682
อื่นๆ	6,121	9,570	15,691
รวมทั้งสิ้น	66,867	70,922	137,789

ที่มา : ข้อมูล จปฐ.อำเภอเมืองนครราชสีมา (2553)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่ได้จากการสำรวจนี้ ไม่เท่ากับจำนวนประชากรที่มีอยู่ในทะเบียนบ้านหรืออาศัยอยู่จริง

2) รายได้ จากข้อมูลพบว่าตำบลสุรนารี ประชากรอำเภอเมืองมีรายได้เฉลี่ยจำนวน 80,283.72 บาทต่อคนต่อปี รองลงมาคือ ตำบลหนองจะบก มีรายได้เฉลี่ยจำนวน 74,752.51 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งทั้งสองตำบลมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของจังหวัดนครราชสีมา และพบว่าตำบลที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ตำบลหนองระเวียง มีรายได้เฉลี่ยจำนวน 40,557.42 บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ 80 แสดงรายได้แยกรายตำบลของอำเภอเมืองนครราชสีมา

ลำดับ	ตำบล/เทศบาล	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
1	โคกกรวด	47,922.19
2	โคกสูง	57,991.45
3	จอหอ	59,737.09
4	ไชยมงคล	50,943.58
5	ตลาด	57,185.38
6	เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง	72,619.65
7	บ้านเกาะ	57,744.09
8	บ้านโพธิ์	54,529.13
9	บ้านใหม่	57,119.87
10	ปรุใหญ่	67,917.14
11	พลกรัง	47,830.99
12	พะเนา	45,792.51
13	พุดซา	46,071.23
14	มะเริง	46,141.91
15	สีมูม	49,991.10
16	สุรนารี	80,283.72
17	หนองกระทุ่ม	51,701.14
18	หนองไข่น้ำ	44,888.68
19	หนองจะบก	74,752.51
20	หนองบัวศาลา	49,176.34
21	หนองระเวียง	40,557.42
22	หมื่นไวย	73,468.08
	เฉลี่ยรายได้ต่อคนต่อปีของคนในพื้นที่	57,024.58

ที่มา : ข้อมูล จปฐ.อำเภอเมืองนครราชสีมา (2553)

3) ระบายจากข้อมูลพบว่า ในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมามีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าโดยสาร) สูงที่สุด ซึ่งรวมทั้งอำเภอจำนวน 1,140,639,632 บาทต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดในจังหวัดนครราชสีมา รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารที่จำเป็นจำนวน 824,448,768 บาท

ตารางที่ 81 แสดงรายจ่ายภาพรวม จำแนกตามประเภทของรายจ่าย ของอำเภอเมืองนครราชสีมา

ประเภทรายจ่าย	รายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	39,016,878
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	39,016,878
ค่าสารเคมีเพื่อการผลิต	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	48,898,949
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	48,898,949
ค่าจ้าง ค่าแรงงาน ค่าเช่า	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	62,131,873
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	62,131,873
ค่าเครื่องจักรต่าง ๆ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	85,629,686
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	85,629,686
ค่าใช้จ่ายเพื่อการซื้อข้าวสาร	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	261,061,769
	จำนวนรวม	261,061,769
ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารที่จำเป็น	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	824,448,768
	จำนวนรวม	824,448,768
ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อขนมกรุปกรอบ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	195,182,745
	จำนวนรวม	195,182,745
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	176,384,710
	จำนวนรวม	176,384,710
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	132,103,498
	จำนวนรวม	132,103,498

ตารางที่ 81 แสดงรายจ่ายภาพรวม จำแนกตามประเภทของรายจ่าย ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ประเภทรายจ่าย	รายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	60,369,843
	จำนวนรวม	60,369,843
ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	282,236,883
	จำนวนรวม	282,236,883
ค่าการเดินทาง(ค่าน้ำมันรถ ค่าโดยสาร)	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	1,140,639,632
	จำนวนรวม	1,140,639,632
ค่าน้ำ ค่าไฟ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	234,743,161
	จำนวนรวม	234,743,161
ค่าโทรศัพท์ บัตรเติมเงิน	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	189,949,598
	จำนวนรวม	189,949,598
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	366,134,959
	จำนวนรวม	366,134,959
ค่าบันเทิง หวย และการพนัน	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	61,404,296
	จำนวนรวม	61,404,296
ค่าบุหรี เหล้า ยาของ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	66,106,746
	จำนวนรวม	66,106,746
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	579,715,349
	จำนวนรวม	579,715,349
รวมทั้งหมด		4,806,159,343

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา (2553)

4) หนี้สินและ เงินออม จากข้อมูลของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ปี พ.ศ. 2554 พบว่า ประชากรอำเภอเมืองกู้เงินจาก ธกส. เป็นจำนวน 1, 290.6 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่กู้เงินมาเพื่อทำการประกอบอาชีพเป็นจำนวนเงิน 1,250.5 ล้านบาท และกู้มาเพื่อเป็นเงินสำหรับการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวเป็นจำนวนเงิน 22.2 ล้านบาท และกู้มาเพื่อชำระหนี้ในระบบและหนี้
อื่น ๆ เป็นเงินจำนวน 17.9 ล้านบาท

จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) อำเภอเมืองนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2553 พบว่า
หนี้สินจากบัญชีครัวเรือน 13,416,350,102.18 บาท เฉลี่ยจำนวน 35,118.30 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย
จำนวน 9,607.89 บาทต่อคนต่อปี และมีเงินออมจากบัญชีครัวเรือนรวมจำนวน 7,790,780,099.54 บาท
เฉลี่ยจำนวน 20,392.95 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และเฉลี่ยจำนวน 5,579.23 บาทต่อคนต่อปี

5) กลุ่มองค์กร

ก. กลุ่มองค์กรชุมชนและ องค์กรทางสังคมที่เข้มแข็งในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา
ในที่นี้นำเสนอที่เป็นกลุ่มอาชีพเป็นหลัก และโดยส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาจากสำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอเมือง นครราชสีมา รวมทั้งกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ด้วย ดังนี้

ตารางที่ 82 แสดงกลุ่มองค์กรในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรมหลัก	ชื่อประธานกลุ่ม
กลุ่มเลี้ยงปลาช่อน	5	เลี้ยงปลา และลูกพันธุ์ ปลาช่อน	นายเอี่ยม พยัคฆา ม. 6 ต.หัวทะเล
กลุ่มเพาะเห็ด	10	เพาะเห็ด และแปรรูปเห็ด	นางแป้ง ห้องกลาง 33 ม.3 ต.หัวทะเล
กลุ่มสตรีทำขนม บ้านนาสองห้อง	10	ผลิตขนมแห้งจำหน่าย	นางสุนทรียา กลาง ประพันธ์ 300 ม.10 ต.หัวทะเล
เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองอำเภอเมือง	5	บริหารกองทุนหมุนเวียน	เสมอ คงมา
กลุ่มผักผลไม้ปลอดสารพิษ	20	ผลิตน้ำฝรั่งสด	นายสมพร หลวงพล ม.8 ต.หัวทะเล
กลุ่มสตรีตำบลจอหอ	50	ผลิตน้ำพริก	นางมารศรี ศิลปะชัยเสรี 19 ม.12 ต.จอหอ
ชุมชนสีมาอโศก	ไม่มี ข้อมูล	ผลิตถัณฑ์สมุนไพร หลากหลายชนิด	นายด่วนดี รัชนีบุญนิยม 94 ม.5 ต.หนองบัวศาลา
ร่วมด้วยช่วยกัน หมู่ 3 บ้าน หนองปลิง	30	ผลิตขนม	นางสุมาลี บันลือศักดิ์ 34 ม.3 ต.หนองบัวศาลา

ตารางที่ 82 แสดงกลุ่มองค์กรในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรมหลัก	ชื่อประธานกลุ่ม
กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ	25	ผลิตผักปลอดสารพิษ	นายรุ่งโรจน์ เพ็ชรกลิ่นพะเนา 34 ม.10 ต.หนองระเวียง
กลุ่มผลิตปุ๋ยธรรมชาติ	29	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในพื้นที่	นายแก้ว สิงห์มะเรียง 127 ม. 11 ต.หนองระเวียง
กลุ่มเกษตรกรทำสวนปฐุใหญ่	59	รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ เกษตรกร	นางสุวิมล พันธุ์เพียร 120/9 ม.5 ต.ปฐุใหญ่
กลุ่มขนมเงินประโดก	21	ผลิตเส้นขนมเงิน	นางแย้ม สกุลอิสระธรรม 181 ม. 1 ต.หมื่นไวย
กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ	25	ผลิตปุ๋ยชีวภาพ	นายอุทิศ เตียนพลกรัง 82 ม.7 ต.พลกรัง

ที่มา :รวบรวมโดยคณะทำงานโครงการทศวรรษใหม่ ปฏิรูปโคราช ปฏิรูปประเทศไทย อำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

ข. กลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการโอท็อป ประชากรในอำเภอเมืองได้มีการรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตามโครงการส่งเสริมอาชีพ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ดังนี้

ตารางที่ 83 แสดงรายชื่อกลุ่มที่ผลิตผลิตภัณฑ์โอท็อป ของอำเภอเมืองนครราชสีมา

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรม/ผลผลิต	ประธาน/สถานที่ติดต่อ
กลุ่มสมุนไพรแปรรูปลูกประคบ	32	แปรรูปสมุนไพรและทำ ลูกประคบ	นางแวรัตน์ นะโนนชัย 334 ม. 3 ต.โพธิ์กลาง
กลุ่มพัฒนาไทย	12	พัฒนาผลิตภัณฑ์ของ ชุมชนหลากหลายประเภท	ทศศิริ ถิ่นจิ่งเจริญ 159 ม. 6 ต.สุรนารี
กลุ่มศิลปะประดิษฐ์	24	ผลิตของที่ระลึก หลากหลายรูปแบบ	นางเสงี่ยมจิตร ทองจำนง 525/1 ม.1 ต.ในเมือง
กลุ่มอนุรักษ์หัตถกรรมไทย (เมืองย่าโม)	56	จักสาน	นางศศิประภา เกิดคล้าย 727/26 ต.ในเมือง
กลุ่มหัตถกรรมไม้ไผ่แปรรูป	34	จักสานและผลิตภัณฑ์จาก ไม้ไผ่	นายสมคิด เหมขุนทด 4 ม. 3 ต.หนองกะทุ่ม

ตารางที่ 83 แสดงรายชื่อกลุ่มที่ผลิตผลิตภัณฑ์โอท็อป ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรม/ผลผลิต	ประธาน/สถานที่ติดต่อ
กลุ่มจักสานผักตบชวา	32	จักสานของใช้จาก ผักตบชวา	นางสาววิตรี ยันพิมาย 8/1 ม. 10 ต.บ้านโพธิ์
กลุ่มแม่บ้านชุมชนเดชอุดม พัฒนา	45	แปรรูปอาหาร	นางสมพร อร่ามชัย 507/1 ม. 1 ต.ในเมือง
กลุ่มน้ำลูกยอแม่จำลอง	43	ผลิตน้ำหมักจากลูกยอ	ร.ต.ไสว รัชตเกรียงไกร 181/15 ม. 2 ต.บ้านเกาะ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำไข่เค็ม	22	ผลิตไข่เค็ม	นางรำพึง เทาใหม่ 77 ม. 4 ต.โคกสูง
กลุ่มแม่บ้านมะกอกพัฒนา	45	แปรรูปอาหาร	นางจำลอง ประณีตพลกรัง 9 ม. 10 ต.สีมม
กลุ่มสตรีแม่บ้านบุญเรือง	33	ผลิตปลาร้าบองสมุนไพร	นางจิราวรรณ ชัยวิรุญรัตน์ 3 ม. 5 ต.หนองจะบก
กลุ่มสตรีไข่เค็มดินสอพอง	34	ผลิตไข่เค็มที่พอกด้วย ดินสอพอง	นางทรงศรี เจริญทอง 31/2 ม. 2 ต.จอหอ
กลุ่มอาชีพบ้านขนมไทย ชุมชนหลังโพธิ์	34	ผลิตขนมไทย	นางสาวสุดา เจริญภูมิ 204 ม.1 ต.ในเมือง
กลุ่มอาชีพผลิตปลาสามไร่ก้าง	24	ผลิตปลาสามไร่ก้าง จำหน่ายทั่วไป	น.ส.นันทวรรณ ทองสิงห์ 1081/2 ม.1 ต.ในเมือง
กลุ่มอาชีพผลิตปลาสามไร่ก้าง สูตรสมุนไพร	63	ผลิตปลาสามไร่ก้างโดยใช้ สูตรสมุนไพรโบราณ	นางสาวรุ่งนภา เพี้ยแค 247 ม.8 ต.โพธิ์กลาง
กลุ่มฝ้านวมแม่กะวีย์	24	ผลิตฝ้านวมขนาดต่าง ๆ	นางกะวีย์ โอตกระโทก 27/1 ม.17 ต.พุดซา
กลุ่มสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์จาก ผ้าฝ้าย	35	ผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย	นายสุวิษ ศรีรัฐ 268/3 ม. 5 ต.ปรุใหญ่
กลุ่มอาชีพแม่บ้านทอพรหมเช็ด เท้าค่ายสุรธรรมพิทักษ์	35	ผลิตพรหมเช็ดทำรูปแบบ ต่าง ๆ	นางเปรมปรี มณีภรณ์ 489 ม. 2 ต.โพธิ์กลาง
กลุ่มทอเสื่อผลิตภัณฑ์ดินกก	34	ทอเสื่อจากผลิตภัณฑ์ ธรรมชาติ	นางเจริญ เขียวจอหอ 94 ม. 1 ต.ตลาด
กลุ่มงานฝีมือเอนกประสงค์	23	ผลิตของที่ระลึก	นางนาถนภา ชนานพรัตนการ 78 ม. 5 ต.หนองจะบก

ตารางที่ 83 แสดงรายชื่อกลุ่มที่ผลิตผลิตภัณฑ์โอท็อป ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรม/ผลผลิต	ประธาน/สถานที่ติดต่อ
กลุ่มสตรีแปรรูปอาหาร ตำบลบ้านใหม่	32	แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	นางประสาร สุขจิตร 593 ม. 8 ต.บ้านใหม่
กลุ่มผ้าไหมมณฑลบ้านหนองยารักษ์	12	ผลิตผ้าไหม	นางมณฑา พลิดี 31 ม. 17 ต.พุดซา
กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย-ญี่ปุ่น	23	ผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากดิน	นางอัมพร พุทธชาติ 147/221 ม. 6 ต.ไชยมงคล
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มองค์กรสตรีตำบลบ้านโพธิ์	54	แปรรูปผลผลิตต่างๆในชุมชน	นางมาลา ปลั่งกลาง ม. 8 ต.บ้านโพธิ์
กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์	13	ผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ	นางทองปาน สุขกำปัง 28 ม. 1 ต.หนองจะบก
กลุ่มทอเสื่อกก	32	ทอเสื่อกก	นางเพ็ชร ขุนแก้วพะเนา 88 ม. 8 ต.มะเริง
วิสาหกิจชุมชนพรหมเช็ดเท้าด้วยเศษผ้า	24	ผลิตพรหมเช็ดเท้าจากเศษผ้า	นางเล็ก อยู่สาโก 576/18 ม. 5 ต.หนองจะบก
ผลิตผ้าไหมนามหนองยารักษ์	23	ผลิตผ้าไหมขนาดต่างๆ	นายปรีชา ภัททิยะโพธิ์ทอง 151 ม. 12 ต.พุดซา
กลุ่มหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่	13	ผลิตเครื่องจักสานจากไม้ไผ่	นางบัวหลั่น คายสูงเนิน 54 ม. 5 ต.บ้านโพธิ์
กลุ่มแม่บ้านโป่งดินสอ	32	ผลิตและแปรรูปผลผลิตจากการเกษตร	นางเสนห์ ดอกสันเทียะ 172 ม.1 ต.โคกกรวด
กลุ่มตีมีด	24	ตีมีดแบบดั้งเดิม	นายวินัย ชวนโพธิ์ 76 ม. 7 ต.ตลาด
กลุ่มแหนมहुสดบ้านหนองสายไพร	10	ผลิตแหนมहुสด	นางอุบล แก้วมะเริง 59 ม. 3 ต.พะเนา
กลุ่มทอผ้าไหมบ้านพะเนา	7	ผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม	คุณสายบัว สาระไทย 36 ม. 5 ตำบลพะเนา

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง (2554)

3.1.5 ลักษณะทางสังคม

1) ด้านประชากร ประชากรในอำเภอเมืองนครราชสีมา มีจำนวนทั้งสิ้น 453,049 คน แยกเป็นชายจำนวน 221,859 คน เป็นหญิงจำนวน 231,066 คน โดยจำแนกเป็นรายตำบล ดังนี้

ตารางที่ 84 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามเพศ ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา

ตำบล	ประชากร (คน)		
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
โคกกรวด	5,994	6,181	12,175
โคกสูง	4,543	4,857	9,418
จอหอ	5,713	6,078	11,791
ไชยมงคล	3,219	3,088	6,307
ตลาด	2,671	2,854	5,525
โพธิ์กลาง	13,603	11,386	24,989
บ้านเกาะ	4,711	5,141	9,852
บ้านโพธิ์	4,216	4,485	8,801
บ้านใหม่	8,217	9,007	17,224
ปรุใหญ่	4,388	4,657	9,045
พลกรัง	2,392	2,396	4,788
พะเนา	2,321	2,494	4,815
พุดซา	4,539	4,857	9,396
มะเร็ง	3,345	3,481	6,826
สีมูม	3,027	3,164	6,191
สุรนารี	7,514	8,380	15,894
หนองกระทุ่ม	3,120	3,339	6,459
หนองไผ่น้ำ	2,937	2,897	5,834
หนองบัวศาลา	7,355	7,870	15,225
เทศบาลนครนครราชสีมา	78,918	88,245	167,163
หนองไผ่ล้อม	13,541	7,239	20,780
หนองจะบก	5,072	5,630	10,702
หัวทะเล	11,205	12,172	23,377
หนองระเวียง	4,388	4,657	9,045
หมื่นไวย	4,674	5,117	9,791
เทศบาลตำบลจอหอ	6,781	7,671	14,452
เทศบาลโคกกรวด	3,455	3,723	7,184
รวมทั้งหมด	221,859	231,066	453,049

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

ผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับอำเภอ (จปฐ.2) ปี พ.ศ. 2554 จากการสำรวจจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง ณ วันสำรวจ พบว่าอำเภอเมืองนครราชสีมา มีประชากรจำแนกตามช่วงอายุ ดังนี้

ตารางที่ 85 แสดงช่วงอายุของประชากรจำแนกตามเพศ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา

ช่วงอายุประชากร (ปี)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี	374	316	690
1 – 2	1,175	1,141	2,316
3 – 5	2,390	2,280	4,670
6 – 11	5,390	5,095	10,485
12 – 14	3,471	3,287	6,758
15 – 17	3,089	3,224	6,313
18 – 25	7,987	7,692	15,679
26 – 49	27,252	29,283	56,535
50 – 60	8,643	9,467	18,110
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	7,096	9,137	16,233
รวมทั้งหมด	66,867	70,922	137,789

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริงจากการสำรวจนี้อาจไม่เท่ากับจำนวนประชากรที่มีอยู่ในทะเบียนบ้านได้

2) ด้านการศึกษา

ก. ระดับการศึกษาของประชากรในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา โดยเฉพาะในช่วงชั้น ป.4 - ป.6 จำนวน 53,396 คน รองลงมาคือ ผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 20,211 คน

ตารางที่ 86 แสดงระดับการศึกษาของประชากรอำเภอเมืองนครราชสีมา

ระดับการศึกษา	เพศ		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	
ไม่เคยศึกษา	1,607	1,925	3,532
ต่ำกว่า ป.4	4,480	4,591	9,071
ป.4-6	24,955	28,411	53,396

ตารางที่ 86 แสดงระดับการศึกษาของประชากรอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ระดับการศึกษา	เพศ		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	
ม.ศ. 1-3	1,085	657	1,742
ม.1-3	10,609	9,602	20,211
ม.ศ.4-5	554	252	806
ม.4-6	7,414	7,201	14,615
ปวช.	2,380	1,853	4,203
ปวส.	2,920	2,482	5,402
ปริญญาตรี	4,857	7,293	12,150
ปริญญาโท	310	337	647
ปริญญาเอก	41	27	68
อื่นๆไม่ระบุ	5,655	6,261	11,916
รวมทั้งหมด	66,867	70,922	137,789

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอเมืองนครราชสีมา (2553)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริงจากการสำรวจนี้ อาจไม่เท่ากับจำนวนประชากรที่มีอยู่ในทะเบียนบ้านได้

ข. สถานศึกษา ครู และนักเรียน มีสถานศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาที่เป็นโรงเรียนของรัฐบาลมีจำนวน 95 แห่ง มีนักเรียนจำนวน 72,471 คน และครูจำนวน 3,367 คน โดยเฉลี่ยจำนวนครู 1 คนต่อจำนวนนักเรียนประมาณ 21 คน

ตารางที่ 87 แสดงจำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนครู อำเภอเมืองนครราชสีมา

ตำบล/เทศบาล	จำนวนโรงเรียน				จำนวนนักเรียน	จำนวนครู
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ประถม	มัธยม	ขยายโอกาส		
โคกกรวด	2	3	1	3	2,360	101
โคกสูง	1	3	1	0	1417	126
จอหอ	1	4	1	1	1,337	54
ไชยมงคล	1	0	0	2	1620	129
ตลาด	1	0	0	1	742	24
โพธิ์กลาง	1	1	1	1	1,130	47
บ้านเกาะ	1	2	0	0	315	15

ตารางที่ 87 แสดงจำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนครู อำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ตำบล/เทศบาล	จำนวนโรงเรียน				จำนวนนักเรียน	จำนวนครู
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ประถม	มัธยม	ขยายโอกาส		
บ้านโพธิ์	1	3	1	1	721	41
บ้านใหม่	1	3	1	1	1,881	143
ปรุใหญ่	1	1	0	0	82	7
พลกรัง	1	2	0	0	315	21
พะเนา	1	1	0	0	91	7
พุดซา	1	4	1	1	1,700	146
มะเวียง	1	0	0	1	730	28
สีมูม	1	1	0	1	504	25
สุรนารี	1	1	0	1	671	31
หนองกระทุ่ม	1	2	1	0	193	14
หนองไข่น้ำ	1	1	0	1	879	39
หนองบัวศาลา	1	3	0	1	1,455	57
หนองไผ่ล้อม	1	1	0	0	243	15
หนองจะบก	1	2	0	0	499	17
หัวทะเล	1	1	2	1	733	37
หนองระเวียง	1	5	0	1	1,518	67
หมื่นไวย	1	2	1	0	1,361	117
ในเมือง	0	13	1	0	44,357	1,750
เทศบาลนครราชสีมา	8	0	0	6	5,617	309
เทศบาลตำบลจอหอ	1	0	0	0	0	0
เทศบาลโคกกรวด	1	0	0	0	0	0
รวม	35	59	12	24	72,471	3,367

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 (2553)

- ในอำเภอเมืองมีมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนรวมกันจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
- สถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา วิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา วิทยาลัยสารพัดช่าง

นครราชสีมา เทคโนโลยีช่างกลพานิชยการ โรงเรียนเทคโนโลยีชนะพลชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนเมธีเทคโนโลยี โรงเรียนมารีบริหารธุรกิจ

ค. การศึกษานอกระบบ (การศึกษานอกโรงเรียน) อำเภอเมืองมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอจำนวน 1 แห่ง โดยมีกลุ่มสนใจจำนวน 110 กลุ่ม วิชาชีพระยะสั้นจำนวน 248 ห้องเรียน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจำนวน 38 แห่ง มีห้องสมุดประชาชนจำนวน 2 แห่ง และมีศูนย์เยาวชนจำนวน 2 แห่ง

การศึกษาอื่นๆ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ	3	แห่ง
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี	3	แห่ง
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม	3	แห่ง
ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	2	แห่ง
โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลา	4	แห่ง

3) ด้านการสาธารณสุข

ก. สถานบริการด้านการสาธารณสุขและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา มีทั้งสถานบริการของรัฐและของเอกชน ดังนี้

ตารางที่ 88 แสดงจำนวนสถานบริการสาธารณสุข อำเภอเมืองนครราชสีมา

สถานบริการสาธารณสุข	จำนวน (แห่ง)	หมายเหตุ
โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา	1	ขนาด 1,000 เตียง
โรงพยาบาลค่ายสุรนารี	1	ขนาด 150 เตียง
โรงพยาบาลจิตเวช	1	ขนาด 400 เตียง
โรงพยาบาลหัวทะเล	1	ขนาด 30 เตียง
โรงพยาบาลกองบิน 1	1	
โรงพยาบาลแม่และเด็ก	1	
โรงพยาบาลเอกชน	8	
สำนักสาธารณสุขอำเภอ	1	
ศูนย์วัณโรค	1	
ศูนย์บำบัดฝิ่นหนัง	1	
สถานบริการเอกชน	117	
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	27	
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	114	

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

ข. บุคลากรทางด้านสาธารณสุข (ไม่นับรวมเอกชน) ซึ่งในที่นี้หมายถึงบุคลากรในโรงพยาบาลอำเภอเมืองนครราชสีมา มีบุคลากรดังนี้

ตารางที่ 89 แสดงจำนวนบุคลากรทางด้าน การแพทย์และสาธารณสุข อำเภอเมืองนครราชสีมา

บุคลากร	จำนวน (คน)	ประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ 1 คน
แพทย์	230	1,968
ทันตแพทย์	21	21,574
เภสัชกร	44	10,297
พยาบาลวิชาชีพ	990	458
บุคลากรสาธารณสุข	105	4,315
เจ้าหน้าที่อื่น ๆ	105	4,315
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	3,055	148

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

ค. สถานการณ์ด้านสาธารณสุข จากข้อมูลพบว่า ในพื้นที่อำเภอเมือง มีโรคที่ต้องเฝ้าระวัง 10 อันดับแรกของอำเภอ โดยคิดอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนได้ดังนี้

ตารางที่ 90 แสดงโรคที่ต้องเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา 10 อันดับ ของอำเภอเมืองนครราชสีมา

อันดับ	ชื่อโรค	จำนวน (คน)	อัตราต่อแสนประชากร
1	อุจจาระร่วง	1,236	280.0
2	สุกใส	515	116.7
3	อาหารเป็นพิษ	294	66.6
4	ปอดบวม	239	54.1
5	ตาแดง	184	41.7
6	วัณโรคปอด	80	18.1
7	ไขเลือดออก	58	13.1
8	ไข้ไม่ทราบสาเหตุ	57	12.9
9	ฆ่าตัวตาย	24	5.4
10	กามโรคของต่อมท่อน้ำเหลือง	24	5.4

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

ง. อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร ข้อมูลจาก กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าในปี พ.ศ. 2549 – 2553 ในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา มี อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร โดยใช้อัตรา 1: 1,000 ของประชากร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 91 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรอำเภอเมืองนครราชสีมา

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร	อัตราการเปลี่ยนแปลง
2549	427,099	-
2550	429,853	0.64
2551	433,838	0.93
2552	435,699	0.43
2553	439,466	0.86

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2553)

4) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำเภอเมืองนครราชสีมา มี สถานีตำรวจทั้งหมด 5 แห่ง ดังนี้

- สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันปราบปราม อาชญากรรม บำบัดทุกข์ บำรุงสุข และการพัฒนาเสริมสร้าง รวมทั้งการให้บริการต่างๆ เพื่อให้ก่อเกิดความสงบสุขแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ภายในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา มีพื้นที่รับผิดชอบ 252.61 ตารางกิโลเมตร มีประชาชนในพื้นที่ 248,234 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นายรับผิดชอบประชาชน 711 คน พื้นที่ 0.66 ตารางกิโลเมตร

- สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งสิ้นจำนวน 9 ตำบล พื้นที่รับผิดชอบ 262 ตารางกิโลเมตร ประชากรในพื้นที่ความรับผิดชอบ ไม่รวมตำบลในเมืองจำนวน 100,712 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นาย รับผิดชอบประชาชน 1,036 คน พื้นที่ 207 ตารางกิโลเมตร

- สถานีตำรวจภูธรจอหอ มีพื้นที่เขตความรับผิดชอบประมาณ 180.12 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่ 4 ตำบล คือ ตำบลจอหอ ตำบลโคกสูง ตำบลบ้านโพธิ์ และตำบลตลาด ประชากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 45,656 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นาย รับผิดชอบประชาชน 606 คน พื้นที่ 2.4 ตารางกิโลเมตร

- สถานีตำรวจภูธรมะเรียง มีพื้นที่เขตความรับผิดชอบประมาณ 70.626 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลมะเรียง ตำบลหนองระเวียง และตำบลพะเนา ประชากรในเขตพื้นที่ รับผิดชอบ จำนวน 13,676 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นาย รับผิดชอบประชาชน 275 คน พื้นที่ 1.41 ตารางกิโลเมตร

- สถานีตำรวจภูธรพลกรัง มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 98.875 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลพลกรัง ตำบลสีมูม และตำบลพุดซา ประชากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 13,442 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นาย รับผิดชอบประชาชน 464 คน พื้นที่ 3.41 ตารางกิโลเมตร

5) ด้านศาสนา องค์การทางศาสนาในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมาการศาสนา ประชากรนับถือศาสนาต่าง ๆ คือ ศาสนาพุทธ ประมาณ 450,393 คน ศาสนาอิสลาม ประมาณ 1,736 คน ศาสนาคริสต์ ประมาณ 3,112 คน มีสถาบันหรือองค์การทางศาสนา จำแนกเป็น

พระอารามหลวง จำนวน	3 แห่ง
วัดราษฎร์ จำนวน	126 แห่ง
ได้รับวิสุงคามสีมา จำนวน	115 แห่ง
ยังไม่ได้รับวิสุงคามสีมา จำนวน	14 แห่ง
มหานิกาย จำนวน	115 แห่ง
ธรรมยุต จำนวน	11 แห่ง
มัสยิด จำนวน	1 แห่ง
โบสถ์ของคริสต์จำนวน	3 แห่ง

จำนวนพระภิกษุและสามเณรในพื้นที่อำเภอเมืองมีดังนี้

พระภิกษุมหานิกาย จำนวน	1,906 รูป
พระภิกษุธรรมยุต จำนวน	322 รูป
สามเณรมหานิกาย จำนวน	1,147 รูป
สามเณรธรรมยุต จำนวน	87 รูป
จำนวนพระอุปัชฌาย์มหานิกาย จำนวน	24 รูป
จำนวนพระอุปัชฌาย์ธรรมยุต จำนวน	4 รูป

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอเมืองนครราชสีมา มีภูมิปัญญาด้านการทำขนมจีน การตีมีด การทำผ้าห่มนวม งานทองเหลือง และยังมีการเลี้ยงปลาจุกด้วย

7) ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ในอำเภอเมืองนครราชสีมามีประเพณีและการละเล่นท้องถิ่น ได้แก่ เพลงโคราช ซึ่งถือว่าเป็นเสมือนสัญลักษณ์ และเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา และมีการจัดตั้งองค์กรทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ สภาวัฒนธรรมตำบลบ้านโพธิ์ มีโบราณสถาน ได้แก่ ปราสาทหินพนมวัน

8) ด้านกีฬาและนันทนาการ อำเภอเมืองนครราชสีมา มีสนามกีฬาและสวนสาธารณะหลายแห่งที่จัดไว้เพื่อการผ่อนคลายประชาชน ในช่วงเช้าและเวลาเย็นประชาชนจะใช้บริการสวนสาธารณะเพื่อการออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจของครอบครัว

3.1.6 ลักษณะทางการเกษตร

การให้บริการด้านการเกษตร จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรระดับตำบล จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในหมู่บ้าน ตำบล การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน ตามแนวเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง

1) ด้านกิจกรรม อำเภอเมืองนครราชสีมา มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 478,344 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 213,543 ไร่ พื้นที่ทำนา 101,013 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 69,376 ไร่ พื้นที่ทำสวน 24,581 ไร่ และพื้นที่ไม้ดอกไม้ประดับ 171 ไร่ ไม้ใช้สอย ไร่สวนผสม รวม 18,751 ไร่ แยกรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 92 แสดงพืชเศรษฐกิจ พื้นที่ปลูก ผลผลิตเฉลี่ยอำเภอเมืองนครราชสีมา

พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตโดยเฉลี่ย (กก./ไร่)	จำนวนครัวเรือนที่ปลูก
ทำนาข้าว	106,743	450	4,270
มันสำปะหลัง	61,893	3,250	4,269
ข้าวโพด	3,200	650	267
อ้อย	185,679	15,000	12,805
ไม้ดอกไม้ประดับ	171	550	95
พืชผัก	7,389	1,200	1,479

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

2) ด้านปศุสัตว์ อำเภอเมืองนครราชสีมา มีเกษตรกรที่ทำการปศุสัตว์จำนวน 11,355 ครอบครัวยังมีข้อมูลการทำปศุสัตว์ ดังนี้

ตารางที่ 93 แสดงการทำปศุสัตว์ อำเภอเมืองนครราชสีมา

ประเภทปศุสัตว์	จำนวน (ตัว)	จำนวนครัวเรือน
โคเนื้อ	16,266	1,627
กระบือ	1,699	567
สุกร	6,211	1,423
แพะ	52	10
ห่าน	507	15
ไก่เนื้อ	250,732	835
เป็ด	40,839	205
ม้า	104	15

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอเมืองนครราชสีมา (2554)

3) ด้านการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด จำนวนบ่อ เนื้อที่ และปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากการทำประมงน้ำจืดของอำเภอเมืองนครราชสีมา พบว่ามีประชากรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดจำนวน 720 ครัวเรือน จำนวน 720 บ่อ ใช้เนื้อที่การเพาะเลี้ยงทั้งหมดจำนวน 1,395 ไร่ ปริมาณที่จับได้จำนวน 72,000 กิโลกรัมต่อครั้ง

3.1.7 ลักษณะทางอุตสาหกรรม

- เขตอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบลหนองระเวียง และตำบลหนองบัวศาลา ซึ่งมีโรงงานขนาดใหญ่ กลาง และขนาดเล็กจำนวนมากมาย ซึ่งนับเป็นแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ วัสดุคืบส่งออกที่สำคัญของประเทศ

- เขตอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบลโคกกรวด ซึ่งประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมอีกพื้นที่หนึ่งของอำเภอ

จากข้อมูลสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ.2553 พบว่าพื้นที่อำเภอเมืองมีสถานประกอบการอุตสาหกรรมทั้งหมด 766 แห่ง จำนวนเงินลงทุนทั้งหมด 40,894,124,717 บาท มีแรงงานจำนวนทั้งหมด 46,600 คน แบ่งเป็นผู้หญิงจำนวน 2,427 คน และผู้ชายจำนวน 22,324 คน

3.1.8 ลักษณะทางพาณิชยกรรม

1) ด้านพาณิชยกรรม ในอำเภอเมืองนครราชสีมา มีจำนวนสถานประกอบการ จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย จำนวน 3,959 แห่ง เป็นส่วนบุคคลจำนวน 3,726 แห่ง เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ นิติบุคคล จำนวน 92 แห่ง บริษัทจำกัด (มหาชน) จำนวน 140 แห่ง ซึ่งในอำเภอเมืองมีสถานประกอบการทางพาณิชยกรรมดังนี้

- ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 40 สาขา
- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สหกรณ์ สมาคม มูลนิธิ องค์กรต่าง ๆ
- ห้างสรรพสินค้า จำนวน 12 แห่ง
- การขายส่งและขายปลีกการซ่อมแซมยานยนต์และจักรยานยนต์ จำนวน 6,057 แห่ง
- ร้านค้าส่ง จำนวน 1,218 แห่ง
- ร้านค้าปลีก จำนวน 32,444 แห่ง
- กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 2,528 แห่ง
- การจัดการและการบำบัดน้ำเสียของเสียและสิ่งปฏิกูล จำนวน 40 แห่ง
- การขนส่งทางบกและสถานที่เก็บสินค้า จำนวน 726 แห่ง
- สถานธนาบาล จำนวน 3 แห่ง

2) การบริการ ร้านอาหารและที่พัก อำเภอเมืองมีโรงแรม ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา มีโรงแรมที่พักจำนวน 45 แห่ง นอกจากนี้ยังมีที่พักที่เป็นลักษณะของแมนชั่น หรือที่พักให้เช่ารายวันและรายเดือนอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตเทศบาลที่มีความแออัดของประชากรสูง มีร้านอาหารระดับ

ภัตตาคารจำนวน 37 แห่ง มีร้านอาหารขนาดกลาง และเล็กที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวน 8,532 แห่ง มีร้านบริการอินเทอร์เน็ตจำนวน 429 แห่ง

3) การท่องเที่ยว อำเภอเมืองนครราชสีมา มีศิลปกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยี ที่น่าสนใจ ดังนี้

- อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2477 ตั้งอยู่หน้าประตูชุมพล ซึ่งเป็นประตูเก่าทางทิศตะวันตก อนุสาวรีย์เป็นรูปหล่อทองแดงรมดำ สูง 1.85 เมตรหนัก 325 กิโลกรัม ประดิษฐานอยู่บนไพรีสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง 2.5 เมตร รูปหล่อท้าวสุรนารีตัดผมทรงดอกกระพุ่ม แต่งกายด้วยเครื่องพระยศพระราชทาน มือขวากุมดาบ ปลายดาบจรดพื้น มือซ้ายท้าวสะเอว หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงเทพมหานคร

- ประตูชุมพล ในอดีตเมืองนครราชสีมา มีประตูทั้งหมด 4 แห่ง ได้แก่ ประตูพลแสน ประตูพลล้าน ประตูไชยณรงค์ และประตูชุมพล ประตูชุมพลแห่งนี้เป็นประตูเดียวที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน ตั้งอยู่หลังอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี กรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2479

- วัดศาลาลอย ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองทางเข้าจากถนนรอบเมือง ประมาณ 500 เมตร อยู่ติดกับลำตะคอง ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำมูล ด้านหน้าอุโบสถเป็นสระน้ำมีศาลากลางสระ ภายในมีรูปปั้นรูปคุณหญิงโมนั่งพนมมือ สำหรับกำแพงแก้วเป็นรูปเสมาลักษณะของเมืองเสมาเดิม

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิรุณศรี ตั้งอยู่ในบริเวณวัดสุทธจินดา ตรงข้ามศาลากลางจังหวัด มีศิลปวัตถุทั้งที่สมเด็จพระมหาวิรุณศรีรวบรวมไว้ และโบราณวัตถุที่กรมศิลปากรได้สำรวจขุดพบในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดใกล้เคียง และมีผู้บริจาคให้พิพิธภัณฑ์เปิดให้เข้าชมทุกวัน ระหว่างเวลา 09.00 – 16.00 น. อัตราค่าเข้าชมชาวไทย 5 บาท ชาวต่างประเทศ คนละ 10 บาท

- วัดพระนารายณ์มหาราช ตั้งอยู่ที่ถนนประจักษ์ ในตัวเมือง เป็นวัดสวยงาม มุมวัดด้านถนนจอมพล เป็นที่ตั้งศาลเจ้าหลักเมือง ประดิษฐานหลักเมืองนครราชสีมา ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัด ชาวเมืองทั้งชาวไทย และจีนเคารพนับถือไปสักการะเป็นประจำ

- ศาลเจ้าข้างเฟือก ตั้งอยู่ริมคูเมืองทางทิศเหนือ ตรงถนนมนัส ติดกับถนนพลแสน ในอำเภอเมือง เป็นศาลเจ้าสร้างครอบหลักตะเคียนหิน ซึ่งเดิมเป็นหลักที่ชาวเมืองภูเขื่อนำข้างเฟือกมาผูกไว้ เพื่อพนักงานกรมชลประทานตรวจสอบลักษณะข้างก่อนกราบทูลถวายพระบาทรับไว้เป็นพระราชพาหนะสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

- วัดศาลาทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งบรรจุอยู่ในพระเจดีย์องค์เล็ก ปัจจุบันได้ก่อพระเจดีย์ใหญ่ครอบองค์เดิมไว้

- วัดเก่าของเมืองโคราช ได้แก่ วัดบูรพ์ วัดอิสาน วัดพายัพ ตั้งอยู่ในเมืองเก่า ณ ทิศตามชื่อวัด วัดกลางอยู่กลางเมือง ปัจจุบันเป็นพระอารามหลวง “วัดพระนารายณ์มหาราช” นอกจากนี้ยังมีวัดสระแก้ว วัดบึง วัดแจ้ง วัดสมอราย และวัดสามัคคี ซึ่งเป็นวัดที่แม่ทัพภาค 3 เหล่าทัพได้ร่วมกันสร้างขึ้น

เพื่อมาตั้งมั่นอยู่ที่ทุ่งทะเล เพื่อรับศึกฝรั่งเศส วัดทั้งหมดนี้เป็นวัดโบราณคู่บ้านคู่เมืองสมัยเริ่มสร้างเมือง นครราชสีมาทุกวัดอยู่ในตัวเมือง

- ปราสาทหินวัดพนมวัน ตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา ประมาณ 20 กิโลเมตร เดินทางไปตามถนนสายโคราช – ขอนแก่น 95 กิโลเมตร จะพบทางแยกขวามือบอกทางเข้าวัดหนองบัว เลี้ยวซ้ายไปตามถนนผ่านวัดหนองบัว จะพบปราสาทหินพนมวัน ตัวปราสาทเป็นปรางค์มีฉนวน (ทางเดิน) ติดต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมยาว 25.50 เมตร กว้าง 10.20 เมตร พระปรางค์มีซุ้มประตู 3 ด้าน ภายในเป็นคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาปรางค์ต่างๆ รอบปราสาทเป็นลานกว้าง มีระเบียงก่อด้วยหิน กว้าง 54 เมตร ยาว 63.30 เมตร ประกอบด้วยประตูทางเข้า 4 ทิศ ปราสาทแห่งนี้เป็นโบราณสถานที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง

- สวนสัตว์นครราชสีมา อยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมา ประมาณ 19 กม. บนถนนเฉลิมพระเกียรติ รัชกาลที่ 9 เป็นสวนสัตว์แห่งที่ 5 ของประเทศ ลักษณะเป็นแบบซาฟารีกึ่งเปิดและปิด แบ่งเป็นโซนเอเชีย และโซนแอฟริกา มีพื้นที่กว้างทั้งสิ้น 545 ไร่ 1 งาน 48 ตารางวา นับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและมีคุณค่าแห่งการศึกษาชีวิตสัตว์แห่งหนึ่งของภาคอีสาน เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมทุกวัน

- อุทยานไม้กลายเป็นหิน ตั้งอยู่ที่บ้านโกรกเดือนห้า หมู่ที่ 7 ตำบลสุรนารี ทางหลวงหมายเลข 304 (นครราชสีมา – ปักธงชัย) ระยะทาง 19 กิโลเมตร ในบริเวณนี้มีการขุดพบเศษไม้ ท่อนไม้กลายเป็นหิน ตั้งแต่ระดับผิวดินถึงระดับความลึกที่ประมาณ 8 เมตร มีไม้กลายเป็นหินขนาดต่าง ๆ กัน อายุของไม้กลายเป็นหินอยู่ในช่วงอายุประมาณ 1 ปี ถึงอายุ 70 ล้านปี และทางจังหวัดนครราชสีมา ได้มีโครงการจัดสร้างเป็นอุทยานไม้กลายเป็นหินไว้เป็นมรดกโลก ในรูปแบบของอุทยานและพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของทวีปเอเชียเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3.12.9 ลักษณะทางโครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคม อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางคมนาคมและการขนส่ง โดยเป็นชุมทางสำหรับการติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก โดยใช้เส้นทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางอากาศ มีรายละเอียดดังนี้

ก. เส้นทางรถยนต์ ถนนสายหลักที่ใช้ติดต่อกับจังหวัด และอำเภอใกล้เคียง

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เส้นทางสระบุรี - นครราชสีมา - หนองคาย ใช้สำหรับติดต่อกับจังหวัดในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 เส้นทางนครราชสีมา - อุบลราชธานี ใช้สำหรับติดต่อกับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เส้นทางนครราชสีมา – ฉะเชิงเทรา ใช้สำหรับติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออก

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 205 (ถนนสุรนารายณ์) เส้นทางอำเภอโนนไทยถึงอำเภอเมือง ใช้สำหรับติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมาและอำเภอโนนไทย
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2162 เส้นทางอำเภอเมืองถึงอำเภอห้วยแถลง ใช้สำหรับติดต่อกับอำเภอจักราชและอำเภอห้วยแถลง
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2198 เส้นทางโคกสูงถึงอำเภอบางทะเลสอ ใช้สำหรับติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมา กับอำเภอบางทะเลสอ

ข. เส้นทางคมนาคมทางรถไฟ ในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีสถานีรถไฟที่สำคัญๆ 2 แห่ง สถานีรถไฟนครราชสีมา เป็นสถานีรถไฟใหญ่ของจังหวัด ตั้งอยู่บริเวณถนนมูขมมนตรี ขุมทางถนนจรัส เป็นสถานีรถไฟที่มีขนาดและความสำคัญรองลงมาจากสถานีนครราชสีมา โดยมีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่าน 2 สาย คือ

- สายกรุงเทพ – อุบลราชธานี ผ่านอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอจักราช และอำเภอห้วยแถลง ระยะทางประมาณ 575 กิโลเมตร
- สายกรุงเทพ – หนองคาย ผ่านอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอโนนสูง อำเภอคง และอำเภอบัวใหญ่ ระยะทางประมาณ 224 กิโลเมตร

ค. การขนส่งมวลชน ในอำเภอเมืองมีสถานีขนส่งจำนวน 2 แห่ง คือ

- สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 ตั้งอยู่ 86 ถนนบูรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อที่ 6 ไร่ 51 ตารางวา ประกอบด้วยพื้นที่บริการผู้โดยสาร ซานชาลาจอดรถโดยสาร 24 ช่องจอด มีพื้นที่ของอาคารผู้โดยสารทั้งหมด 6,193.95 ตารางเมตร โดยเป็นอาคารขนาด 2 ชั้น ชั้นบนเป็นห้องว่าง และห้องน้ำสำหรับบริการประชาชน และชั้นล่างเป็นห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ห้องจำหน่ายตั๋วรถโดยสารประจำทาง ในบริเวณสถานีขนส่งฯ ไม่มีสถานที่สำหรับจอดพักรถโดยสารประจำทาง ไม่มีสถานที่สำหรับ จอดรถสาธารณะต่าง ๆ โดยใช้เป็นสถานีขนส่งภายในจังหวัดเป็นหลัก สามารถรองรับผู้โดยสารได้ประมาณวันละ 30,000 คน

- สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 อยู่ที่ ถนนมิตรภาพ – หนองคาย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนช่องจอดรถโดยสารไม่น้อยกว่า 100 ช่องจอด สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 เป็นสถานีขนส่งที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นสถานที่พักผู้โดยสาร ในกรณีที่เดินทางมาต่อรถไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภูมิภาคอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง

2) การโทรคมนาคม ติดต่อสื่อสาร

- อำเภอเมืองนครราชสีมาที่มีทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 5 แห่ง มีที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชนในสังกัดสำนักงานการสื่อสารไปรษณีย์เขต 3 นครราชสีมาจำนวน 148 แห่ง
- โทรศัพท์ มีหน่วยงานที่ให้บริการด้านโทรศัพท์พื้นฐานมีในพื้นที่จำนวน 2 ราย คือ องค์กรโทรศัพท์ และบริษัท ทีที แอนด์ที จำกัด (มหาชน) มีการใช้บริการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์

โดยมีจำนวนเลขหมายประมาณ 43,181 เลขหมาย นอกจากนี้มีบริการด้านอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงซึ่งอัตราความเร็วการรับส่งข้อมูลขึ้นอยู่กับเครือข่ายและพื้นที่ให้บริการ

- มีหน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า สังกัดการไฟฟ้าภูมิภาคจังหวัด จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ หน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดนครราชสีมา

- มี สถานีวิทยุกระจายเสียง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง รวม 13 แห่ง

- สถานีวิทยุโทรทัศน์ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล รวม 7 แห่ง ได้แก่ ทิว 3 ทิว 5 ทิว 7 ทิว 9 NBT ทิวไทย และ ศูนย์ข่าวภูมิภาค 7 สี นครราชสีมา

- ระบบเคเบิลทีวี 2 บริษัท คือ KCTV และ DTV

3) ประปา น้ำดื่ม การผลิตน้ำประปาเพื่อให้บริการประชาชนในเขตเทศบาล อยู่ในความรับผิดชอบของกองประปา เทศบาลเมืองนครราชสีมา โดยอาศัยแหล่งน้ำดิบจากเขื่อนลำตะคอง ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันมีอัตรากำลังผลิตน้ำประปา 3,600 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง สามารถให้บริการน้ำประปาแก่ผู้น้ำ จำนวน 19,755 ราย การดำเนินงานตามโครงการแก้ไขปัญหาอุปโภค บริโภคในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2534 ทำให้สามารถผลิตน้ำประปาเพื่อใช้อุปโภค บริโภค ได้วันละ 83,000 ลูกบาศก์เมตร สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างเพียงพอจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการประปาระดับอำเภอและตามตำบล หมู่บ้าน ดังนี้

- การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาคนครราชสีมา

- การประปาหมู่บ้าน จำนวน 38 แห่ง

- บ่อน้ำตื้น จำนวน 319 บ่อ

- ถังเก็บน้ำ จำนวน 467 แห่ง

4) แหล่งน้ำ ลำน้ำที่สำคัญของอำเภอเมืองนครราชสีมา มีแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ขนาดเล็กระดับครัวเรือนและระดับชุมชน

ตารางที่ 94 แสดงจำนวนแหล่งน้ำ อำเภอเมืองนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2552-2554

ประเภทแหล่งน้ำ	2552		2553		2554	
	ทั้งหมด	ที่ใช้ได้ในฤดูแล้ง	ทั้งหมด	ที่ใช้ได้ในฤดูแล้ง	ทั้งหมด	ที่ใช้ได้ในฤดูแล้ง
บ่อส่วนตัว	1142	1111	1142	1111	808	808
บ่อสาธารณะ	255	172	259	176	365	227

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอเมือง (2554)

5) ไฟฟ้า อำเภอเมืองนครราชสีมา มีการไฟฟ้าจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบ 3 หน่วยงาน คือ การไฟฟ้าจังหวัดนครราชสีมา สถานีไฟฟ้าย่อย นครราชสีมา 1 (นม. 1) สถานีไฟฟ้าย่อย

นครราชสีมา 2 (นม. 2) ปัจจุบันการบริการไฟฟ้าสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ทุกหมู่บ้านแต่ยังไม่ครบทุกหลังคาเรือน

3.1.10 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) ทรัพยากรดิน อำเภอเมืองนครราชสีมา ลักษณะดินส่วนมากเป็นดินร่วนปนทราย บางแห่งเป็นดินเหนียวปนทราย ซึ่งเป็นดินที่สามารถระบายน้ำได้ดี แต่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง บริเวณที่อยู่ใกล้น้ำ ในระยะ 5 กิโลเมตร จะเป็นดินตะกอน ซึ่งเกิดจากน้ำได้พัดพามาในฤดูฝน ดินที่กล่าวแล้วเป็นดินที่สามารถปลูกพืชผักต่าง ๆ ได้ดี ชนิดของดินสามารถจำแนกได้หลายชนิด เช่น ชุดดินพิมาย ราชบุรี กุลาร่องไผ่ ร้อยเอ็ด โคราช ซึ่งชุดของดินเหล่านี้ เหมาะสมกับการปลูกพืช

2) ทรัพยากรน้ำ อำเภอเมืองนครราชสีมา สามารถแบ่งลุ่มน้ำ ออกเป็น 3 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำลำตะคอง ลุ่มน้ำลำช่องโค ลุ่มน้ำลำเชิงไกร

- ลุ่มน้ำลำตะคอง อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองนครราชสีมา ลำน้ำตอนต้นไหลผ่านหุบเขาเขตพื้นที่อำเภอปากช่องและอำเภอสีคิ้ว ที่มีความลาดชันสูงมาก มีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำทั้งหมดจำนวน 14 ตำบล 129 หมู่บ้าน

- ลุ่มน้ำลำช่องโค อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของอำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นลำน้ำซึ่งรับน้ำมาจากลำมูล มีหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1 ตำบล คือ ตำบลหนองระเวียง จำนวน 6 หมู่บ้าน

- ลุ่มน้ำลำเชิงไกร อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองนครราชสีมา ต้นน้ำไหลมาจากแม่น้ำป่าสัก มีหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสูง จำนวน 12 หมู่บ้าน

พื้นที่นอกเขตลุ่มน้ำ พื้นที่ตำบลโพธิ์กลาง หนองบัวศาลา ไชยมงคล สุรนารี ตั้งอยู่ในที่ราบสูง ไม่มีน้ำไหลผ่าน และไม่สามารถจะจัดเป็นลุ่มน้ำได้ แต่ในแต่ละตำบลหมู่บ้านดังกล่าว มีหนองน้ำขนาดใหญ่ บึงขนาดใหญ่ อ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานอยู่ในหมู่บ้าน

3) ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา มีป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 4 ป่า และป่าอื่น ๆ มีเนื้อที่ในเขตควบคุมทั้งสิ้น 132.29 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 82,685 ไร่ สภาพป่าไม้โดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง มีชนิดไม้ขึ้นอยู่ตามสภาพ มีไม้เต็ง รัง แดง ประดู่ กระบก เหียง พลวง ฯลฯ สภาพป่าไม้มีการบุกรุกแผ้วถางเป็นที่เกษตรกรรมของราษฎร มีลักษณะเป็นป่าเสื่อมโทรม

3.1.11 ด้านการเมือง

1) การเมืองระดับชาติ ในพื้นที่อำเภอเมืองมีสาขาพรรคการเมืองที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ดังนี้

- พรรคเพื่อฟ้าดิน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 199 หมู่ที่ 5 ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมี ส.อ.กมล พรหมมาก เป็นประธานสาขาพรรค

- พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา ตั้งอยู่ที่ 637 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีนายชาญชัย อินทรประวัตติ เป็นประธานสาขาพรรค
- พรรคเพื่อไทย ตั้งอยู่ที่ 89/3 ถนนหนองบัวรอง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีนายภาณุ เล็กสุนทร เป็นประธานสาขาพรรค

2) การเมืองระดับท้องถิ่น ในอำเภอเมืองการเมืองระดับท้องถิ่นมีหลายระดับ ได้แก่ การเมืองท้องถิ่นระดับเทศบาลนคร ระดับเทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละระดับมีการแข่งขันทางการเมืองที่ต่างกัน

3) การเมืองภาคประชาชน ในพื้นที่อำเภอเมืองมีกลุ่มประชาชน กลุ่มพลเมืองที่รวมกลุ่มกันเพื่อทำงานทางการเมืองภาคประชาชนที่หลากหลาย เช่น กลุ่มประชาสังคมโคราช เครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคมโคราช (CSRโคราช) สภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดนครราชสีมา ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเสื้อสีต่าง ๆ เป็นต้น

3.1.12 ด้านการจัดการภาคราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

การจัดระเบียบการปกครองในเขตท้องที่อำเภอเมือง โดยจำแนกการปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้ ดังนี้

1) หน่วยงานราชการส่วนกลาง เช่น โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา สำนักงานชลประทานที่ 8 สำนักงานทางหลวงที่ 6 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 11 สำนักงานเขตการศึกษาที่ 1 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานสรรพากรจังหวัดนครราชสีมา และอื่น ๆ

2) หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคอยู่ในพื้นที่ระดับอำเภอ ได้แก่ ที่ทำการปกครองอำเภอ สถานีตำรวจภูธรอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานสหกรณ์การเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานสัสดีอำเภอ สำนักงานปลัดอำเภอ สำนักงานที่ดินอำเภอ สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอ สำนักงานสรรพากรอำเภอ

3) หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอเมืองจำนวน 4 แห่ง การรถไฟแห่งประเทศไทย สาขานครราชสีมา องค์กรโทรศัพท์ นครราชสีมา สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน)

4) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ

ก. องค์กรบริหารส่วนจังหวัด คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ข. องค์กรบริหารส่วนตำบล จำนวน 18 แห่ง ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ องค์กรบริหารส่วนตำบลไชยมงคล องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกกรวด องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองระเวียง องค์กรบริหารส่วนตำบลสุรนารี องค์กรบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวศาลา องค์การบริหารส่วนตำบลพุดซา องค์การบริหารส่วนตำบลพลกรัง องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลพะเนา องค์การบริหารส่วนตำบลตลาด องค์การบริหารส่วนตำบลมะเริง องค์การบริหารส่วนตำบลสีมูม องค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจะบก

ค. เทศบาล มีเทศบาลนครจำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลนครนครราชสีมา มีเทศบาลตำบลจำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม (เทศบาลทั้งตำบล) เทศบาลตำบลหัวทะเล (เทศบาลทั้งตำบล) เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง (เทศบาลทั้งตำบล) เทศบาลตำบลจอหอ (มีทั้งเทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล) เทศบาลตำบลโคกกรวด (มีทั้งเทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล) เทศบาลตำบลหนองไผ่ (เทศบาลทั้งตำบล) เทศบาลตำบลประโคนชัย (เทศบาลทั้งตำบล) และ เทศบาลตำบลโคกสูง (เทศบาลทั้งตำบล)

5) การปกครองท้องถิ่นที่แบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2547 อำเภอเมืองนครราชสีมา มีดังนี้

ตารางที่ 95 แสดงจำนวนหมู่บ้านและรายชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมืองนครราชสีมา

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	รายชื่อหมู่บ้าน
โพธิ์กลาง	11	บ้านหนองปรือ บ้านหนองไผ่ บ้านหนองพลวงน้อย บ้านหัวหนองบัว บ้านหนองพลวงมะนาว บ้านหนองพุดซา บ้านบึงแสนสุข บ้านศรีสมบุรณ์ บ้านสุรธรรมพิทักษ์ บ้านหนองไผ่พัฒนา และหนองพลวงพัฒนา
โคกกรวด	15	บ้านหนองหว้า บ้านโคกกรวด บ้านดอนแก้ว บ้านละลมหม้อ บ้านเคื่อ บ้านโป่งแมลงวัน บ้านสระมนโนรา บ้านคลองกระบือ บ้านหนองเป็ดน้ำ บ้านดอน บ้านหนองขอน บ้านหนองรังกา บ้านหนองกุ่ม บ้านโคกเพชร และบ้านโป่งดินสอ
หัวทะเล	12	บ้านหัวทะเล บ้านดอนขวาง บ้านโนนฝรั่ง บ้านหนองสองห้อง บ้านพะไล (ม.5) บ้านพะไล(ม.6) บ้านหัวถนน บ้านข่อยงาม บ้านท่ากระสังข์ บ้านหนองสองห้องเหนือ บ้านบุญนิมิต และบ้านทุ่งทะเลร่วมใจ
บ้านเกาะ	6	บ้านเกาะ บ้านเก่า บ้านขนาย บ้านโคกไผ่น้อย บ้านพึงพญาปราบ และบ้านเกาะราชสามัคคี
หนองระเวียง	15	บ้านยองแยง บ้านหนองไทร บ้านหนองม่วง บ้านหนองขาม บ้านทับช้าง (ม.5) บ้านทับช้าง(ม.6) บ้านมาบมะค่า บ้านชะอม(ม.8) บ้านชะอม(ม.9) บ้านโตนด(ม.10) บ้านโตนด(ม.11) บ้านหนองระเวียง บ้านหนองสมอ บ้านโนนมะกอก และบ้านหนองพะลาน

ตารางที่ 95 แสดงจำนวนหมู่บ้านและรายชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	รายชื่อหมู่บ้าน
สุรนารี	10	บ้านราชสีมา บ้านโนนไม้แดง บ้านยางใหญ่ บ้านตะเกาทอง บ้านหนองบง บ้านมาบเอื้อง บ้านโคกเดือนห้า บ้านสะพานหิน บ้านยางใหญ่พัฒนา และบ้านท้าวสุระ
หมื่นไวย	9	บ้านประโดก บ้านหมื่นไวย บ้านโนนตาสุก บ้านโพนสูง บ้านโคกไผ่ บ้านคลองบริบูรณ์ บ้านหนองนาถุ่ม บ้านโคกพงาด และบ้านโคกไผ่สอง
หนองบัวศาลา	9	บ้านหนองตะคลอง บ้านหนองตะลุมปึก บ้านหนองปลิง บ้านหนองโสมง บ้านหนองบัวศาลา บ้านอ่างหนองแหน บ้านใหม่หนองแหน บ้านหนองตาก และบ้านหนองปลิงใหม่
พุดซา	18	บ้านมะเคื่อ บ้านพุดซา บ้านพุดซาริมบึง บ้านดอนกระทิง บ้านบุกระถิน บ้านกล้วย บ้านตะโก บ้านละลมโพธิ์ บ้านสระโพธิ์ บ้านศรีชะง่าง บ้านเขว้า บ้านหนองยารักษ์ บ้านลำโพง บ้านน้อย บ้านละลมเหนือ บ้านดอนพัฒนา บ้านหนองยารักษ์เหนือ และบ้านลำโพงใต้

ที่มา : รวบรวมโดยคณะกรรมการทศวรรษใหม่ ปฏิรูปโคราช ปฏิรูปประเทศไทย อำเภอเมือง (2554)

3.1.13 การวิเคราะห์ศักยภาพของอำเภอเมืองนครราชสีมา

จากการจัดการประชุม เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุม 73 คน ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 53 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 10 คน นักธุรกิจจำนวน 5 คน หน่วยงานราชการต่าง ๆ จำนวน 5 คน ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วมในการระดมสมองและวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT) ของอำเภอเมืองนครราชสีมา ดังนี้

1) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยหนุนและปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่อำเภอเมือง สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 96 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอเมืองนครราชสีมา

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>ก.ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท จำนวนมาก - มีสนามกีฬามาตรฐานสามารถบริหารจัดการแข่งขันกีฬาในระดับชาติและนานาชาติ - มีส่วนราชการมากทั้งส่วนภูมิภาค ส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น - มีเส้นทางคมนาคมสะดวก อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ และเชื่อมจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายในเขตเทศบาลนคร เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่ง - มีสถานีขนส่งมวลชนที่มีรถโดยสารเชื่อมกับจังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - มีสถานีวิทยุ โทรทัศน์อยู่ในพื้นที่ครบทุกช่อง รวมทั้งมีเคเบิลทีวีท้องถิ่นจำนวน 2 แห่ง - มีแม่น้ำ ลำคลองไหลผ่านหลายแห่ง ในพื้นที่อำเภอเมือง - มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากอยู่ในเขตอำเภอเมือง 	<p>ก.ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาเรื่องขาดแคลนแหล่งน้ำรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่อาศัยน้ำเป็นหลัก ระบบชลประทานไม่ทั่วถึง และน้ำมีคุณภาพต่ำขาดระบบบำบัดน้ำเสียอย่างประหยัด และขาดการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ - พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางพื้นที่เป็นดินเค็ม พื้นที่ชลประทานมีอยู่จำกัด - ขาดการพัฒนา ระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น แหล่งน้ำ ระบบชลประทาน ไฟฟ้าเพื่อการเกษตรและอื่น ๆ - ปัญหาการจราจรติดขัด โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา - ไม่มีระบบขนส่งมวลชนสาธารณะที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย - ในเขตเมืองเริ่มมีปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากการใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ร้านอาหาร ปิ้งย่าง การเผาผลาญและอื่น ๆ - การวางผังเมืองยังไม่มีคุณภาพและไม่มีการบังคับใช้จริงจัง

ตารางที่ 96 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีศูนย์รวมจิตใจของชาวโคราช คือ ท่านท้าวจตุคาม (ย่าโม) - มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นคนโคราช - มีความเป็นท้องถิ่น และความเป็นเอกลักษณ์ของคนโคราช คือ ภาษาโคราช เพลงโคราช - มีแหล่งหมอลำโคราชที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เช่น กำปั่นบ้านแท่น นายบุญสม สังข์สุข และคนอื่น ๆ - มีสถานบริการทางด้านสุขภาพ และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านสุขภาพจำนวนมาก - มีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับปริญญาโท และปริญญาเอกอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก - คนในอำเภอเมืองโดยเฉพาะเขตเมือง เป็นกลุ่มคนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูงกว่าในพื้นที่อื่น ๆ - มีนักวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ อยู่ในพื้นที่จำนวนมาก - มีเครือข่ายเยาวชนที่ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ต่อบ้านเมือง - มีโรงพยาบาลทั้งของภาครัฐและเอกชนอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก 	<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานบริการทางด้านสุขภาพไม่เพียงพอ อาหารไม่ปลอดภัยและระบบคุ้มครองผู้บริโภคไม่ทั่วถึง - เป็นอำเภอใหญ่ประชากรมากต้องอาศัยปัจจัยในการพัฒนาจำนวนมาก - ประชาชนไม่มีวินัยในการจราจร เรื่องการใช้รถใช้ถนน - ประชาชนในอำเภอเมืองยังไม่สามารถพึ่งตนเองทางสุขภาพได้ จึงเน้นการพึ่งหมอแผนปัจจุบันในโรงพยาบาลเป็นหลัก - ปัญหายาเสพติด ที่เกิดขึ้นทั้งในเขตเมืองและชนบทของอำเภอเมือง - ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และครอบครัวแตกแยก - ชุมชนเมืองอ่อนแอ มีการกระจัดตัวของประชาชน (สลัม) โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนจนเมือง - เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเลียนแบบวัฒนธรรมที่อื่นมากขึ้น และไม่สนใจความเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น - การรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาอาชีพในอำเภอเมืองยังมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่มี - จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงมากขึ้นและประชากรวัยแรงงานมีจำนวนลดลง

ตารางที่ 96 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p><i>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีโรงแรมและที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีความเพียงพอต่อการจัดงาน ระดับชาติและนานาชาติ - มีอุตสาหกรรมยานยนต์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และ โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย - มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน เช่น สวนสัตว์ นครราชสีมา พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหิน ฯลฯ - มีประชากรที่มีคุณภาพ มีความรู้หลากหลายอาชีพ มีแรงงานมาก เหมาะสมในการลงทุน - มีกลุ่มประชาชนที่รวมกลุ่มทำการผลิตผลิตภัณฑ์โอท็อปในระดับท้องถิ่น - มีนักวิชาการมีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์และอื่น ๆ จำนวนมาก 	<p><i>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ขาดการจัดการองค์ความรู้ด้านการเกษตรการผลิต และ การแปรรูป - มีคนจำนวนมาก และขาดโอกาส - ปัญหาแรงงานด้อยคุณภาพ ขาดทักษะและไม่มี ความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเอง - มีประชากรที่ว่างงานจำนวนมากทั้งในเขตเทศบาลและเขตองค์การบริหารส่วนตำบล - โรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เจ้าของหรือหุ้นส่วนไม่ใช่คนในอำเภอเมือง - กลุ่มเกษตรกรมีปัญหาหนี้สินจำนวนมาก ทั้งจากการลงทุนทำการเกษตรและอื่น ๆ - แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานด้านอุตสาหกรรมมากกว่าแรงงานด้านเกษตร - ไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตร - ประชาชนในพื้นที่จับจ่ายใช้สอยกันอย่างฟุ่มเฟือย
<p><i>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายภาคีภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งหลากหลาย และเกิดกลไกการมีส่วนร่วม - มีกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองกระจายอยู่ในหลายท้องถิ่นทั้งในเขตเทศบาลนคร เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล - มีกลุ่มนักวิชาการที่ให้ความสนใจต่อการเมืองทุกระดับและมีการจัดเวทีวิชาการขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง - ภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะหอการค้าจังหวัดนครราชสีมาที่มีโครงการต่อต้านการคอร์รัปชันทุกระดับและมีกิจกรรมการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง 	<p><i>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - นักการเมืองท้องถิ่นยังไม่มีความเป็นเอกภาพ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก - ประชาชนยังไม่เข้าใจสิทธิของตนเอง และชุมชน ประชาชนบางแห่งขาดระเบียบวินัย - มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันจำนวนมากในการเลือกตั้งทุกระดับ - การบริหารจัดการท้องถิ่นไม่โปร่งใส มีคอร์รัปชันสูง จนประชาชนยอมรับเป็นเรื่องปกติ จึงไม่สนใจเข้าไปตรวจสอบการทำงาน - กลุ่มพลเมืองทำงานการเมืองภาคพลเมืองยังมีจำนวนน้อย และประชาชนระดับรากหญ้ามีความตื่นตัวทางการเมืองน้อยมาก

ตารางที่ 96 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>จ. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี - มีการจัดงานประเพณีของแต่ละท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น การแห่เทียน ลอยกระทง และอื่น ๆ - มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ต่อเนื่องทุกปี เช่น การรำบวงสรวงท่านท้าวสุรนารี - สมาคมเพลงโคราช ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการสอนเด็กนักเรียนในโรงเรียน 	<p>จ. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เยาวชนคนรุ่นใหม่ ใฝ่ใจเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นน้อยลง - กลุ่มผู้มีความรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นมีจำนวนน้อยลงไปเรื่อย ๆ - สถาบันการศึกษาจำนวนน้อยที่นำเอาผู้มีความรู้ หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่นไปในกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน - สื่อท้องถิ่นไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการนำเสนอ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่น

2) การวิเคราะห์ โอกาส และอุปสรรคหรือข้อจำกัด ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อกระบวนการพัฒนาพื้นที่อำเภอเมือง สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 97 วิเคราะห์ศักยภาพ ด้านโอกาส และอุปสรรค ของอำเภอเมืองนครราชสีมา

โอกาส	อุปสรรค / ข้อจำกัด
<p>ก.ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐมีนโยบายในการเชื่อมเส้นทางกับประเทศเพื่อนบ้าน - รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาถนนจากกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดนครราชสีมาและภาคอีสาน - รัฐบาลมีแนวโน้มจะพัฒนาเส้นทางคมนาคมสาย 304 เชื่อมจังหวัดนครราชสีมากับท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง 	<p>ก.ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้ยากต่อการคาดเดาเหตุการณ์หรือเตรียมการด้านการผลิตของเกษตรกร - ปัญหาโรคระบาดโดยเฉพาะโรคของพืช เช่น เพลี้ยแป้ง เพลี้ยกระโดด และอื่น ๆ ที่ทำให้มีผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร - การกำหนดนโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมาจากรัฐส่วนกลางเป็นผู้กำหนดเป็นหลัก ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตารางที่ 97 วิเคราะห์ศักยภาพ ด้านโอกาส และอุปสรรค ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค / ข้อจำกัด
<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีหน่วยงานราชการทำงานการพัฒนาคน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มากขึ้น - มีนโยบายเรียนฟรี 12 ปี ทำให้เด็กด้อยโอกาสในพื้นที่มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น - มีนโยบายปราบปรามยาเสพติดกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญมากขึ้น - นโยบายหลักประกันสุขภาพ ทำให้คนจนหรือคนด้อยโอกาสเข้าถึงการบริการทางด้านสาธารณสุขมากขึ้น 	<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - โรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นและมีความรุนแรงขึ้น ยากต่อการควบคุมดูแล - สื่อสารเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้ประชาชนไม่ค่อยสื่อสารกันภายในชุมชนระหว่างกัน - สื่อกระแสหลักที่มีการนำเสนอข่าว ละคร โฆษณาที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคนิยม และการเลียนแบบของประชาชนในพื้นที่
<p>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยว กับประเทศในภูมิภาคอินโดจีน - มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าการเกษตรของภาคจากวัตถุดิบและทรัพยากรจากกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน - กระแสแรงค้ำในเรื่องภาวะโลกร้อนและวิกฤตพลังงานน้ำมัน ทำให้เกิดนโยบายการใช้พลังงานทดแทนและวัตถุดิบทรีย์เพื่อการเกษตร - วิกฤตอาหารโลก ทำให้สินค้าเกษตรมีราคาดีขึ้น - นโยบายการประกันรายได้เกษตรกรทำให้ประชาชนมีโอกาสทางการเกษตรมากขึ้น - มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมาเพิ่มขึ้นทุกปี - ยุทธศาสตร์ของจังหวัดในการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการเกษตร - มีการทำการศึกษาวิจัยเพื่อช่วยเหลือและเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังให้กับเกษตรกรในพื้นที่ 	<p>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายของภาครัฐยังไม่เอื้อต่อการค้าระหว่างประเทศ (ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก มันสำปะหลัง) - ความผันผวนทางราคาสินค้าการเกษตร - ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน และการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ - ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยมีมากขึ้นทุกปี รวมทั้งผู้ที่ล้มเหลวทางการเกษตรเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น - ราคาปัจจัยการผลิตทุกประเภทมีราคาสูง เกษตรกรกำหนดราคาผลผลิตไม่ได้ด้วยตนเองทำให้เสี่ยงต่อการขาดทุน - เจ้าของธุรกิจ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยส่วนใหญ่ไม่ใช่ชาวจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 97 วิเคราะห์ศักยภาพ ด้านโอกาส และอุปสรรค ของอำเภอเมืองนครราชสีมา (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค / ข้อจำกัด
<p>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีภาคการเมืองในพื้นที่ให้การสนับสนุน และมีอำนาจในการผลักดันนโยบายงบประมาณ - นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสในการบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยตนเอง - ส่วนราชการในพื้นที่มีความมุ่งมั่นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากขึ้นโดยการฝึกอบรม และจัดเวทีสัมมนาอย่างต่อเนื่อง - มีงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนการทำงานการเมืองภาคพลเมืองมากขึ้น 	<p>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเมืองระดับชาติมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย นโยบายรัฐเปลี่ยนแปลงไปตามตัวผู้นำรัฐบาลขาดความต่อเนื่อง - มีการซื้อสิทธิ์ ขายเสียง แข่งขันทางการเมือง - มีกระบวนการคอร์รัปชันทุกระดับตั้งแต่รัฐบาลถึงรากหญ้า - ระบบการบริหารจัดการและระบบการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐไม่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงแหล่งงบประมาณ - ความขัดแย้งของการเมืองระดับประเทศที่ส่งผลกระทบต่อประมาณการพัฒนาท้องถิ่น - ยังไม่ได้มีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นอย่างแท้จริง แค่กระจายงาน
<p>จ. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย และเยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย - การเปิดประชาคมอาเซียนทำให้เด็ก เยาวชน และคนในพื้นที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น 	<p>จ. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระแสของวัฒนธรรมและเทคโนโลยีของโลกที่เข้ามากระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน - สื่อกระแสหลักไม่ค่อยมีการนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นทั้งในแง่ของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของท้องถิ่น - กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้มีการไหลเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ และกระทบต่อวิถีคิดของประชาชนในพื้นที่

3.1.13 ข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นเอกภาพ

จากการจัดเวทีอำเภอเมือง ที่ประชุมได้นำเสนอให้มีการขับเคลื่อนประเด็นเพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นเอกภาพทั้งภาครัฐ (ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น) ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ประชาชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน นักการเมือง และอื่น ๆ

รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไปพร้อมกับการขับเคลื่อนงานปฏิรูปโคราช จึงมีข้อเสนอแนะให้ทำงานผ่านการขับเคลื่อนงานเชิงประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประเด็นการพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร โดยการสนับสนุนให้เมืองการค้าเครือข่ายกลุ่มเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และกลไกสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (หอการค้าจังหวัด) และเชื่อมโยงการเป็นเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภค ให้เกษตรกรลด ละ เลิก ใช้ปุ๋ยเคมี และให้มีการผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยอินทรีย์ ทดแทนในการผลิตทางการเกษตร โดยการนำเอาองค์ความรู้ การเรียนรู้ ทักษะความชำนาญ ให้ผู้ชำนาญการและนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้สร้างเวทีการเรียนรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง และขยายความรู้การเรียนรู้ทักษะความชำนาญการไปสู่เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง

ประเด็นที่ 2 ประเด็นการพัฒนาเมือง ผังเมือง การจราจร และการจัดการกับปัญหาที่อยู่อาศัยของประชากรผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากผลกระทบจากการสร้างถนน ไม่มีท่อระบายน้ำ เขตพื้นที่รอยต่อระหว่าง อบต. กับ อบต. และเทศบาล ไม่สัมพันธ์กัน การถมที่สร้างบ้าน ทำถนนสูง เสมือนเป็นเขื่อนกั้นทางน้ำ น้ำไหลไม่สะดวก แก้ไขโดยการขุดลอก คู คลอง ทั้งสาย วางท่อระบายน้ำให้เพียงพอ

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเสีย ปัญหามลภาวะทางเสียง ควันพิษ ทั้งนี้เน้นกระบวนการสร้างสำนึกทางด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า

ประเด็นที่ 4 ประเด็นการพัฒนาคน ได้แก่ การพัฒนากลุ่มคนพิการผู้สูงอายุ เยาวชน พัฒนากลุ่มผู้นำด้านต่าง ๆ